

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Filmalkotás létrehozására irányuló szerződés érvényessége és az engedélyezett felhasználás terjedelme

Ügyszám: SZJSZT 29/07/1.

A bíróság által meghatározott feladat:

I. A megkeresésében leírt tényállás esetében melyik álláspont helyes:

- A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Sztj) 42. § (3) bekezdésének alkalmazása, hogy a szerző számára kedvezőbb értelmezést kell elfogadni és ezek alapján a dvd-forgalmazásra nem volt engedélye az A. Kft.-nek,
- vagy a 66. §-ban foglaltak alkalmazása, hogy ellenkező kikötés hiányában minden [vagyoni] jog átruházásra kerül és volt engedélye az A. Kft.-nek a forgalmazásról szóló szerződés megkötésére. (Ez utóbbi esetben természetesen bűncselekmény sem valósulhatott meg.)

Tehát a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése körében értékelhető jogsértésre sor került-e?

II. A film dvd-n történő forgalmazásával kapcsolatosan L. A.-nak és V. I.-nek történő vagyoni hátrány okozására sor került-e?

Az eljáró tanács elöljáróban leszögezi a következőket:

Ad. I.

I. 1. A megkeresésben leírt tényállás és az ahhoz csatolt iratok szerint a Fej vagy írás? című filmalkotás forgatókönyvírója S. Z., rendezője L. A. és operátora V. I. A filmalkotást 2005. augusztus és november között anélkül hozták létre, hogy a rendező és az operátor alkotói közreműködéséről és a létrejövő filmalkotásra vonatkozó jogokról írásbeli szerződést kötöttek volna a filmelőállítóval, az A. Kft.-vel. E Kft.-nek S. Z. az ügyvezetője. Az alkotói megbízás és a jogok tekintetében 2005. augusztus elején csak egy szóbeli megállapodás született, miszerint a rendezőnek és az operátornak fejenként a film nettó produceri nyereségének 4 %-a jár, várhatóan három – három millió forint. 2005. augusztus 10-én a rendező és az operátor ilyen szövegű egyoldalú írásbeli nyilatkozatot tettek. A filmelőállító képviselője utóbb – de még a film 2005. november 8-án történt filmszínházi bemutatója előtt – írásbeli szerződéses ajánlatot tett a rendezőnek és az operátornak, de ők ezt nem fogadták el.

L. A. rendező – jogi képviselője útján – 2006. február 20-án írásban közölte az A. Kft.-vel, hogy „a Fej vagy írás? című film felhasználásához adott engedélyt a mai nappal, azonnali hatállyal visszavonja, további felhasználását pedig megtiltja.”

2006. október 30-án a filmelőállító A. Kft. szerződést kötött a H. Kft.-vel arról, hogy utóbbi a

Fej vagy írás? c. filmből ún. home video formátumban példányokat sokszorosítson és terjesszen, továbbá azt „video on demand” módon a nyilvánossághoz közvetítse. E felhasználások közül csak a video példányonkénti terjesztésre került sor.

A rendező és az operatőr nem kapott jogdíjat a filmelőállítótól.

A filmszínházi forgalmazás (nyilvános előadások) bevételeiről adatok nem állnak rendelkezésre. A video sokszorosítás 5054 darabban megtörtént, a példányok terjesztését 2006 karácsony előtt megkezdték és ebből a H. Kft.-nek – a Kft. közlése szerint – a büntető ügy kezdetéig mintegy 3.446.178 Ft. tiszta nyeresége keletkezett. Ennek 50 %-a a szerződés 7. pontja szerint az A. Kft.-t illeti meg.

I.2. A filmrendezői és az operatőri tevékenység kifejtésére és eredményének felhasználására vonatkozó szerződés a lényeges jogok és kötelezettségek tekintetében való szóbeli megállapodással 2005. augusztus elején létrejött. Arra nézve nincsen adat, hogy a felek ekkor korlátozták volna a filmalkotás felhasználására és a felhasználás engedélyezésére való jogok körét. Az ügyben alkalmazandó különös szabály, az Szjt. 66. §-ának (1) bekezdése szerint ilyen joghatályos korlátozáshoz erre vonatkozó kifejezett nyilatkozat lett volna szükséges (itt most eltekintve a nyilatkozat alakiságára vonatkozó követelménytől). A rendező és az operatőr jogdíjukról szóló egyoldalú írásbeli nyilatkozatai sem tartalmazzak ilyen korlátozást. A megfilmesítési, rendezői és operatőri felhasználási szerződések kötésénél ma Magyarországon az a kivételes, ha egyes – pl. a video – jogok tekintetében korlátozzák a jogátzállást. A fenti a három körülményre, és elsősorban arra tekintettel, hogy a megfilmesítési szerződés szabályai különösek a felhasználási szerződések általános szabályaihoz képest, és a szóban forgó esetben minden kétséget kizáróan megállapítható, hogy megfilmesítési szerződésről van szó, az ügyben a jogátruházás terjedelmét illetően nem kerülhet sor az Szjt. általános felhasználási szerződési szabályai között elhelyezett szerződés értelmezési szabályok [például a 42. § (3) bekezdés] alkalmazására. Így 2005. augusztusában a filmalkotások filmszerű hasznosítása valamennyi akkor ismert módjára, így a video terjesztésre is átszállhatott a jog a S. Z. ügyvezető által vezetett Kft.-re. Annak, hogy ez jogi szempontból érvényesen mégsem így történt, más az oka: az Szjt. 45. § (1) bekezdése szerinti alakisági követelmény be nem tartása.

I.3. Az Szjt. 45. § (1) bekezdése értelmében „*a felhasználási szerződést – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – írásba kell foglalni.*” Az Szjt. a filmalkotásokra vonatkozóan nem tartalmaz eltérő rendelkezést. A Polgári Törvénykönyv (Ptk.) 217. §-a (1) bekezdésének második mondatának értelmében „*Az alakiság megsértésével kötött szerződés – ha jogszabály másként nem rendelkezik – semmis.*” A filmalkotásokra vonatkozóan nincsen ilyen eltérő jogszabályi rendelkezés. A semmis szerződés érvénytelen [Ptk. 234. § (1) bek.]. Az A. Kft. tehát a 2005. augusztusi szóbeli megállapodással érvényesen nem szerzett a „Fej vagy írás? c. filmre semmiféle szerzői jogi vagyoni (felhasználási) jogot.

A szerzői jogi felhasználási szerződések gyakorlatában sajnos nem ritka az alakiság megsértése miatt érvénytelen szerződés. Ezt mutatja az ilyen szerződésekkel foglalkozó polgári jogi bírósági ítéletek nagy száma is, lásd például: BH 1994/249., BH 1994/129., BH 1994/24., BH1994/22., BH 1993/500., BH 1993/296., BH 1993/225., Föv. Bir.8.P.251/1992/2, LB.Pf.IV.20 887/1992/2., LB Pf. IV. 21 722/1997/7., Föv. Bír.8.P.21 613/1994/9., LB Pf. IV.20 025/1994/2., Föv. Bír.8. P.26 697/1991/23. A bírói gyakorlat következetesen, a Ptk. 237. §-a (2) bekezdésének alkalmazásával (az alkalmazásra az Szjt. 3. §-a útján kerül sor) hatályossá nyilvánítja ezeket a szerződéseket a határozathozatalig és a

feleknek ennek alapján el kell számolniuk egymással. Ez a szóban forgó ügyben azt jelentené, hogy a Fej vagy írás c. film rendezője és operatőre a film alkotásában való szerzői közreműködés és a már megtörtént filmszínházi vetítések és video példányonkénti terjesztés fejében a szakmában a hasonló esetekben szokásos ellenszolgáltatásra lenne jogosult. Hangsúlyozzuk, hogy a bírói gyakorlat szerint nem érvényesé nyilvánításról van szó (ez az alakítás megsértése esetén fogalmilag lehetetlen), hanem „pusztán” hatályossá nyilvánításról, amely nem érinti a jogátruházás/felhasználási jogátengedés érvénytelenségét. E megállapításnak a jövőbeli felhasználások megítélésénél van jelentősége.

A fentiek alapján megállapítható, hogy az A. Kft. érvényes szerzői engedély nélkül, jogosítatlanul használta fel a rendezői és operatőri alkotói teljesítményt, így szerzői jogi jogsértést követett el. Ez a jogsértés a szerzői jogi jogszabályok értelmében a szándékosság vagy gondatlanság fennálltától függetlenül megállapítható, objektív. Annak megítélése, hogy büntető jogi szempontból ki az elkövető és a Btk. 326/A. paragrafusa teljes tényállása megvalósulásához szükséges szubjektív elemek is magvalósultak-e, kívül esik a Szerzői Jogi Szakértői Testület hatáskörén.

Ad. II.

L. A. és V. I. filmszerzők a Kft.-től nem kaptak díjazást alkotói munkájukért és az (érvénytelen szerződéssel) átruházott jogokért. Az Szjt. 94. §-a (1) bekezdésének e) pontja értelmében az objektív jogsértés miatt a sérelmet elszenvedett által érvényesíthető egyik polgári jogi igény a jogsértéssel elért gazdagodás visszatérítése. Ez a „gazdagodás” azonban nem az általános polgári jogi értelemben vett fogalom, nem a jogsértő tiszta nyeresége, hanem az „szükségképpen legalább a szerzőt megillető díjazás” (vagyis a szokásosan járó jogdíj) – lásd. az Szjt. 94-99. §-ához fűzött miniszteri indokolást. Így szól a BH 1993. 296. döntés is: *„Az alakítás megsértésével kötött felhasználási szerződés alapján történt teljesítés esetén a szerzői jogdíj összegével azonos térítésre tarthat igényt a szerző.”* A térítés elmaradása a szerzőknél elmaradt vagyoni előny, vagyis vagyoni hátrány.

Továbbá a BDT 2003.894 döntés azt is kifejti, hogy *„I. Valamely szerzői jogi (szomszéd[helyesen szomszédos]jogi) védelem alatt álló mű jogosulatlan felhasználása esetén vélelem szól amellet, hogy a jogosulatlan felhasználás üzleti vagy egyéb – vagyoni értékben is kifejeződő – cél érdekében történt....”*

Megállapítható tehát, hogy a Fej vagy írás? c. filmalkotás dvd-n történő forgalmazásával kapcsolatosan az A. Kft. L. A.-nak és V. I.-nek vagyoni hátrányt okozott.

Budapest, 2007. 10.19.

dr. Faludi Gábor
a tanács elnöke

dr. Gyertyánfy Péter
a tanács előadó tagja

Kézdi-Kovács Zsolt
a tanács szavazó tagja